

Oikeusministeriölle

Asia: lausunto "edunvalvonnan ostopalvelut oikeusaputoimistoissa" - työryhmän mietintö 86/2010

Lausunnon antaja

Kari Heikkilä
Johtava julkinen oikeusavustaja
Kouvolan oikeusaputoimisto

Lausunnon sisältö

Työryhmä on tehnyt perusteellista ja laadukasta työtä.

Oheessa kuitenkin joitakin näkökohtia, jotka tulee ottaa huomioon edunvalvonnan ostopalvelujen osalta.

Ostopalvelujen lisääminen varmasti auttaa valtion tuottavuusohjelman henkilöstövähennystarpeeseen, mutta aidon tuottavuuden lisäämisen ja järkevän oman toiminnan kehittämisen sekä taloudellisen ajattelun kannalta sillä ei ole juurikaan mitään tekemistä.

Edunvalvonta on pitkäjänteistä työtä yhteistyössä päämiesten kanssa, joiden oma kyky hoitaa taloudellisia asioitaan on syystä tai toisesta puutteellinen. Asiakkaiden kanssa ei voi kokeilla, löytyykö liiketaloudellisesti toimivista yrityksistä ja mahdollisilta muilta toimijoilta riittävästi sopivaa ammattitaitoa tuottaa edunvalvontapalveluita.

Sekä henkilöstön että päämiesten näkökulmasta tilanne on juuri nyt sangen epäkiitollinen. Kentällä ollaan epätietoisia ja huolestuneita siitä, tehdäänkö edunvalvontatyöt omana työnä, väheneekö henkilökunta, kuka tekee mitään ja miten toiminta jatkossa tullaan järjestämään.

Myös johtavien julkisten oikeusavustajien tilanne on muuttumassa, työtehtävät ja osaa-misvaatimukset kasvavat kilpailutuksen myötä, samoin hallintoon kuuluva ajankäyttö. Tätäkään ei voi pitää tarkoituksenmukaisena, eikä sitä että jokainen yksikkö erikseen suorittaa oman alueensa kilpailutuksen.

Omana ongelmana näen myös sen, miten jatkossa pystytään turvaamaan palvelun laadukas tuottaminen ja miten tätä valvotaan. Palveluntuottajan ajautuessa taloudelliseen ahdinkoon, tai laiminlyödessä velvoitteitaan, syntyy aivan uudenlaisia ongelmia, joita on vaikea ennakoida. Virkamiesvastuulla palvelua tuotettaessa tällaisia ongelmia ei ole.

Liikkeyrityksen tulee tuottaa aina voittoa. Muutoin palvelua ei voi tuottaa. Ostopalvelusopimuksiin liittyy aina riski kulujen merkittävästä kasvamisesta tulevina vuosina.

Omaa toimintaa ei olisi tuolloin enää ainakaan riittävästi eikä toisaalta aitoa kilpailua markkinoilla toimijoiden puuttuessa. Näin syntyvät myyjän markkinat. Kustannusten

nousua on mahdoton hillitä uudessa toimintaympäristössä, toisin kuin nyt. Kustannuskehitys on nykyisellään hyvin ennakoitavissa ja hallittavissa.

Ostopalvelujen käyttö voi toki tietyissä tilanteissa palvella sekä päämiesten että yhteiskunnan tarpeita ja etuja. Tässä lienee myös suuria alueellisia eroja.

Tuottavuusohjelma ei saisi kuitenkaan vaikuttaa siihen, tuotetaanko edunvalvontapalveluja jatkossa omana työnä vaiko ostopalveluna. Tuottavuuteen liittyvät henkilöstövähennykset tulee hoitaa omaa toimintaa aidosti kehittämällä, suunnitelmallisesti ja riittävän pitkällä aikavälillä. Väärin tehtyjä ratkaisuja ja omaksuttua linjaa on myöhemmin todella kallis, ellei suorastaan mahdoton korjata.

Aidosti tulisi myös selvittää toimivien, riittävän suurien edunvalvontayksikköjen halukkuus ja mahdollisuus yksityistyä, ja tuottaa näin ostopalvelua. Samoin suunnitelmiin tulisi ottaa vaihtoehdoksi osan toiminnasta ulkoistaminen. Virastossa työskentelevä vuokratyövoima voisi suorittaa jotakin päätösvaltaa edellyttämätöntä työtä, ja tehostaa näin viraston toimintaa.

Lisäksi tulee muistaa, että edunvalvonnan toimitilat monissa paikoissa ovat jo olemassa, eikä huoneiden tyhjeneminen vähennä kiinteitä kuluja tulevina vuosina.

Suoraviivainen kilpailutuksen kautta tapahtuva edunvalvonnan ostopalveluiden hankinta ei todellakaan ole paras vaihtoehto tuottaa laadukasta ja kustannustehokasta edunvalvontaa.

Kouvolassa, 25.3.2011

Kari Heikkilä
johtava julkinen oikeusavustaja

